

Ankara Milletvekili Altan Öymen ve 6 Arkadaşının, 24.7.1950 Tarihli, 5680 Sayılı Basın Kanununun 16 ncı Maddesinin (1) ve (2) Numaralı Bentlerinin Değiştirilmesine ve Bir Geçici Madde Eklenmesine İlişkin Kanun Teklifi İle Balıkesir Milletvekili Sadullah Usumi ve Kars Milletvekili Doğan Araslı'nın, Aynı Konudaki Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu. (2/734, 2/731)

Millet Meclisi Başkanlığına

24 . 7 . 1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanununun 16 ncı maddesinin (1) ve (2) numaralı bentlerinin değiştirilmesine ve bir geçici madde eklenmesine dair kanun teklifimiz gerekçesiyle birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Ankara Milletvekili
Altan Öymen

Sakarya Milletvekili
Hayrettin Uysal

Konya Milletvekili
Şener Battal

Bursa Senatörü
Barlas Küntay

Ankara Milletvekili
H. Turgut Toker

Nevşehir Milletvekili
Esat Kıratlıoğlu

Konya Milletvekili
MHP Grup Başkanvekili
İhsan Kabadayı

GEREKÇE

5680 sayılı Basın Kanununun 16 ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca, mevkuteler yoluyla yayınlanan yazılardan yazı sahibi kadar yazişleri müdürü de sorumlu tutulup hapis cezasına mahkûm edilmektedir.

Her görevin, beraberinde sorumluluğunun bulunması doğaldır ve yazişleri müdürleri için de sınırsız bir sorumsuzluk düşünülemez. Yalnız bugünkü uygulamada görülen açık haksızlığın giderilmesi de zorunluluktur. Başkasının fiilinden dolayı bir kimşenin cezalandırılması Anayasanın 33 ncü maddesine aykırı olması bir yana, yargıçların, bilim adamlarından kurulu bilirkişi heyetlerinin ve yüksek mahkemelerin, suç unsuru bulunup bulunmadığı konusunda aylar ve yıllarca karar veremedikleri bir yazı için, yasanın lise mezunu olmasını yeterli gördüğü yazişleri müdürünü hapis ile cezalandırmak haksızlıktır. Bu uygulama, gazetecilikte fiili yazişleri müdürlerinden başka, gazetede adı görünen yazişleri müdürlerini ortaya çıkarmıştır. Çünkü, çok sayfalı bir günlük gazeteğe girecek tüm yazıları bir yazişleri müdürünün sınırlı zaman içinde okunup içinde suç unsuru bulunup bulunmadığını saptaması mümkün değildir. Kaldı ki, yalnız tashih hatalarını düzeltmek için gazetelerde bugün 8 - 10 kişilik ekipler çalıştırılmaktadır.

Geçimini sağlamak için gazetecilik ve yazişleri müdürlüğü yapanların başkalarının fiilinden dolayı hapis yatmalarını önlemek amacıyla hazırlanan bu kanun teklifi ile hapis cezaları para cezasına çevrilmektedir.

Bu teklifin gerçekleşmesi ile yazişleri müdürleri sorumluluktan tamamen kurtulmuş olmayacak, görevlerini daha hassas ve dikkatli yapmaları sağlanarak başkasının yazısından dolayı hapse mahkûm edilmeleri önlenecektir. Fakat yazişleri müdürü olmak ile yazar olmak arasındaki fark kesin biçimde bu yasa teklifi ile ortaya konulmakta, suçu oluşturan yazıyı yazan, resmi çizen ve takma ad kullanan yazarın gerçek kimliğini saklayan yazişleri müdürleri için yasalardaki hapis cezaları işletilmektedir. Aynı biçimde, mahkeme kararına dayalı tekzipleri yayınlamamakta ısrar eden yazişleri müdürleri de aynı şekilde hapisle cezalandırılmaktadırlar.

Millet Meclisi Başkanlığına

5680 sayılı Kanununun 29 . 11 . 1960 tarihli 143 sayılı Kanunla değişik 16 ncı maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifimiz gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğini rica eder, saygılar sunarız.

Balıkesir Milletvekili
Sadullah Usumi

Kars Milletvekili
Doğan Araslı

GEREKÇE

Anayasamızın 33 ncü maddesi bihre cezaların şahsi olması kuralının gerekçesi Anayasa vazı tarafından şu şekilde ifade edilmektedir :

«İnsanları başkalarının fiilinden dolayı cezalandırmaya cüret edebilen totaliter rejimlerin insanlığa getirdiği açık deneyimlerden sonraki, bir kimsenin yalnız kendi, fiil ve ihmalden sorumlu olabileceği esasının Anayasalarda yer alması gereği özellikle duyulmaktadır. Esasen bu kuralın Anayasaya konulmasıyla basın davalarında yazı ve karikatürün müellifinden haberin vericisinde» gayri kimselerin (Gazete sahip ve yazıişleri müdürlerini) rastgele cezalandırılmasını öngören kanun hükümleri kalkmış olacaktır. Anayasanın metni ve bu açık gerekçe karşısında Basın Kanununun 16 ncı maddesinde yer alan ve yazı işleri müdürlerinin objektif sorumluluğunu öngören hüküm, muhafaza edilmez. Suç teşkil eden yayının yapılmasında yazıişleri müdürlerini kusurları varsa, ceza kanunu iştiraken ilişkin hükümleri sorumlu tutulmaları için yeterlidir.

**BALIKESİR MİLLETVEKİLİ SADULLAH USUMİ VE KARS MİLLETVEKİLİ DOĞAN ARASLI'NIN
TEKLİFİ**

5680 Sayılı Kanununun 29 . 11 . 1960 Tarihli 143 Sayılı Kanunla Değişik 16 ncı Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi.

MADDE 1. — 5680 sayılı Basın Kanununun 29.11. 1960 tarihli ve 143 sayılı Kanunla değişik 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 16. — Basın yolu ile işlenen suçlardan dolayı ceza sorumluluğu :

1. Mevzutelerde işlenen suçlarda sorumluluk, suçu vücuda getiren yazıyı yazan veya resmi veya karikatürü yapan kimseye aittir.

2. Mevzutelerde müstear adla veya imzasız yahut remizli imza ile yayınlanan yazı veya resim veya karikatür sahiplerinin adlarını sorumlu müdür bildirmeye mecbur değildir. Sahibi belli olmayan yazı veya resim veya karikatürden dolayı sorumluluk neşir unsurunu gerçekleştiren sorumlu müdüre yazı veya resim veya karikatürün sahibi imiş gibi tereddüp eder.

3. Mevkute tarifine girmeyen basılmış eserlerle işlenen suçlarda ceza sorumluluğu, suç teşkil eden eserin müellif, muharrir, mütercim veya tersim edenine, fail belli olmadığı veya bu kimse aleyhine Türk Mahkemelerinde dava açılmadığı veya kendisinin bilgi veya muvafakati dışında yayınladığı takdirde naşire, naşirde belli olmazsa tabi'e, bu da belli olmadığı takdirde bilerek satana, dağıtana aittir.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun Adalet Bakanlığı tarafından yürütülür.

Adalet Komisyonu Raporu

Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No. : 2/731, 2/734

Karar No. : 93

10 . 4 . 1979

Millet Meclisi Başkanlığına

Ankara Milletvekili Altan Öymen ve 6 arkadaşının, 24 . 7 . 1950 tarihli 5680 sayılı Basın Kanununun 16 ncı maddesinin (1) ve (2) Numaralı Bentlerinin Değiştirilmesine ve Bir Geçici Madde Eklenmesine İlişkin Kanun Teklifi ile Balıkesir Milletvekili Sadullah Usumi ve Karş Milletvekili Doğan Araslı'nın, 5680 sayılı Kanunun 29 . 11 . 1960 tarihli 143 sayılı Kanunla değişik 16 ncı Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun ve Adalet Bakanlığı temsilcilerinin de katılımıyla Komisyonumuzda incelenip görüşüldü.

Komisyonumuzca her iki teklifin birleştirilerek görüşülmesine, görüşmelere esas olarak da 2/734 esas kayıt No. lu teklifin ele alınmasına karar verilmiştir.

Bugünkü uygulamada mevkuteler yoluyla yayınlanan yazılardan dolayı yazı sahibi gibi yazı işleri müdürleri de hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmaktadır. Ancak yazı işleri müdürlerinin suç teşkil eden unsurların yazı, resim veya karikatürlere yazar tarafından hangi kasıt ve amaçla ve hangi sonucu almak için sokulduğu konusunda, yazarla tam bir düşünce ve kasıt uygunluğu içinde bulunmamış olabileceği dikkate alınarak, bu konuda yeni bir düzenlemeye gidilmesi uygun görülmüştür.

Yazı işleri müdürleri için en uygun ve adil kanuni çözümün bulunması amacıyla teklifler önce bir altkomisyonda incelenmiş ve altkomisyonca hazırlanan metin de teklifle birlikte dikkate alınarak yeni bir düzenleme yapılmıştır.

1 nci madde ile 5680 sayılı Basın Kanununun 29 . 11 . 1960 günlü ve 143 sayılı Kanunla değişik 16 ncı maddesi değiştirilmiştir.

Komisyonumuzda görüşülen teklifin gerekçesinde, Anayasanın 33 ncü maddesinde yer alan «Cezaların şahsiliği» prensibine işaret olunarak yazıyı yazanın fiilinden dolayı yazı işleri müdürünün de cezalandırılmasının doğru olmayacağı ileri sürülmesine rağmen, metinde yazı işleri müdürünün de yazara verilen miktarda hürriyeti bağlayıcı bir cezaya çarptırılması, ancak bu cezanın para cezasına çevrilmesi öngörülmektedir. Bu durum gerekçede temel ilke ile sonuç ve hüküm arasında çelişki yaratmaktadır. Komisyonumuzda ortaya çıkan ortak görüşe göre, yazı işleri müdürlerinin de sorumlu sayılması halinde cezaların şahsiliği ilkesinin ihmalinden söz edilemez. Zira yazı işleri müdürlerinin sorumluluğu ilkesi yazıyı yazanın, resmi veya karikatürü yapanın mücerret bunları yazmış ve yapmış olmasından değil yazı işleri müdürünün suç unsuru taşıyan yazı, resim veya karikatürün mevkutede basılıp yayınlanmasına müsaade ve muvafakat etmiş, ya da buna karşı çıkmamış olmasından doğmaktadır. Filhakika bir yazı, resim veya karikatür suç unsuru taşısa bile yayınlanmadıkça cezai kovuşturmayla konu olamaz ve yayımı ise sorumlu yazı işleri müdürünün onayı ile mümkün olabilir. Bu nedenle, Komisyonumuz suç teşkil eden bir yazı, resim veya karikatürün mevkutede yayınlanmasından ötürü yazı işleri müdürünün de bir ölçüde sorumlu tutulması gerektiği görüşünü benimsemiştir. Ancak, yazı işleri müdürlerinin, yayınına izin verdikleri yazı, resim veya karikatür içine yazarı veya yapanı tarafından yerleştirilmiş bulunan suç unsurları açısından yazanın veya yapanın amacına katılmamış olması mümkün ve muhtemel olabileceğinden Komisyonumuz, yazı işleri müdürlerine şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza yerine para cezası verilmesini hukuk, adalet ve toplum yararı açısından daha uygun bulmuş ve 16 ncı maddenin (1) nci bendi bu sebeplerle değiştirilerek kabul edilmiştir.

(2) nci bendin birinci cümlesi uygar ülkelerin basın mevzuatında yer alan anonimlik hakkı ile ilgilidir. Yani kişilerin fikir ve düşüncelerini hiç bir etki altında kalmadan, isimlerini gizlemek suretiyle, açıklayabilme hakkı bu bentde hükme bağlanmıştır. İkinci cümlede ise asıl ismini açıklamayan yazı sahiplerinin isimlerini sorumlu müdürün ilgili mercilere bildirmemesi halinde sorumluluğun doğrudan doğruya neşir unsuru-

nu gerçekleştiren sorumlu müdüre ait olacağı açıklanmıştır. Böylelikle sorumlu müdürlerin anonimlik hakına dayanarak suistimal yapmaları önlenmek istenmiştir. Komisyonumuz, bu cümlede yer alan «sahibi belli olmayan» hükmünün kapsamına, sahibi aleyhine Türk mahkemelerinde dava açılmayanları da dahil görmektedir. Bu bendin son cümlelerinde ise sorumlu müdürün, mevkute sahibinin baskısı ile yayınladığı yazı veya resim veya karikatürden sorumlu olmayacağı, bu durumda sorumluluğun yazı veya resim veya karikatürü yayınlatana ait olacağı kabul edilmiştir.

Üçüncü bent halen yürürlükte olan 16 ncı maddenin dördüncü bendinden alınmış olup, mevkute tanımına girmeyen basılmış eserlerle işlenen suçlarda ceza sorumluluğunu düzenlemektedir. Bu bent yalnızca dil yönünden sadeleştirilmiştir.

2 nci maddede yürürlükten kaldırılan hükümler belirtilmiştir. 5680 sayılı Kanununun 27 nci maddesi 16 ncı maddeye atıfta bulunmaktadır. 16 ncı maddenin yeni şekli karşısında bu madde hükmünün uygulama alanı kalmadığından madde ilga edilmiştir. Bazı yerlerde basın suçlarını görmek üzere görevli çok hâkimli mahkemelerin toplanmasındaki güçlük ve 16 ncı maddenin yeni şekli dikkate alınarak tüm basın suçlarına tek hâkimli mahkemelerde bakılması uygun görüldüğünden 5680 sayılı Kanununun 9.3.1954 günlü ve 6337 sayılı Kanunla değişik 36 ncı maddesinin 2, 3 ve 4 ncü fıkraları da yürürlükten kaldırılmıştır.

Teklifle 5680 sayılı Basın Kanununa eklenen geçici madde, 3 ncü madde başlığı altında ve geçici 4 ncü madde numarasıyla düzenlenmiştir. Bu madde ile bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sorumlu müdürler hakkında verilip kesinleşen hürriyeti bağlayıcı cezaların infazına başlanmayacağı, başlanmış olanların ise durdurulacağı ve bu kişiler hakkında 16 ncı maddenin birinci bendi hükümlerine göre para cezasına hükmlenacağı, infazına başlanan hürriyeti bağlayıcı cezaların 647 sayılı Kanun hükümlerine göre verilecek para cezasından mahsup edileceği, çektirilen hürriyeti bağlayıcı cezalar için hiçbir tazminat talebinde bulunulamayacağı, adli sicil kayıtlarının bu kanuna göre verilecek hükme göre düzenleneceği kabul edilmiştir.

Teklifin yürürlük ve yürütme maddeleri olan 2 ve 3 ncü maddeleri, 4 ve 5 nci maddeler olarak aynen benimsenmiştir.

Teklif başlığı yapılan değişikliklere uygun hale getirilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı ve
Bu Rapor Sözcüsü
Ankara
İsmail Hakkı Köylüoğlu

Başkanvekili
Antalya
Galip Kaya

Kâtip
Denizli
M. Kemal Aykurt
(İmza bulunamadı)

Çorum
Mustafa Kemal Biberöğlu

Kastamonu
İ. Hilmi Dura

Sivas
Tevfik Koraltan

Tunceli
Hüseyin Erkanlı

Uşak
M. Selâhattin Yüksel

Zonguldak
Burhan Karaçelik

Zonguldak
Komisyon raporuna muhalifim.
Köksal Toptan

ANKARA MİLLETVEKİLİ ALTAN ÖYMEN VE
6 ARKADAŞININ TEKLİFİ

24 . 7 . 1950 Tarihli, 5680 Sayılı Basın Kanununun
16 ncı Maddesinin (1) ve (2) Numaralı Bentlerinin
Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi.

MADDE 1. — 24 . 7 . 1950 tarihli, 5680 sayılı
Basın Kanununun 16 ncı maddesinin (1) ve (2) nu-
maralı bentleri aşağıdaki biçimde değiştirilmiştir.

1. Mevcutelerle işlenen suçlarda sorumluluk, su-
çu vücuda getiren yazıyı yazan veya resmi yapan
kimse ile beraber bu mevkutenin ilgili sorumlu mü-
dürüne terettüp eder. Ancak, sorumlu müdürler için
emniyet gözetimi altında bulundurulma cezası veri-
lemez, hürriyeti bağlayıcı cezalar da beher günü
30,00 TL. den hesap edilmek üzere para cezasına
çevrilir.

2. Suçu oluşturan yazıyı yazan veya resmi yapan
kimsenin belli olmadığı hallerde, ya da imzasız ru-
muzla ya da takma isimle yayınlanmış yazı ve resim
yazar ve çizerlerinin açık kimliklerinin sorumlu mü-
dür tarafından bilinmesine rağmen Cumhuriyet Sav-
cılığının yazılı istemini izleyen 72 saat içinde bildi-
rilmemesi ve mahkeme kararına dayalı tekzipleri ya-
yınlamamakta ısrar etmesi durumunda sorumlu mü-
dürü verilecek özgürlüğü kısıtlayıcı ceza, para ceza-
sına çevrilemeyeceği gibi güvenlik gözetimi altında
bulundurulma cezası da aynen uygulanır.

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

5680 Sayılı Basın Kanununun Değişik 16 ncı Mad-
desinin Değiştirilmesi, 27 nci Maddesinin ve Değişik
36 ncı Maddesinin 2, 3 ve 4 ncü Fıkralarının Yürür-
lükten Kaldırılması ve Bu Kanuna Geçici 4 ncü
Madde Eklenmesine Dair Yasa Teklifi.

MADDE 1. — 5680 sayılı Basın Kanununun
29 . 11 . 1960 günlü ve 143 sayılı Kanunla değişik
16 ncı maddesi aşağıdaki biçimde değiştirilmiştir.

«Madde 16. — Basın yoluyla işlenen suçlardan
dolayı ceza sorumluluğu :

1. Mevcutelerde işlenen suçlarda sorumluluk su-
çu oluşturan yazıyı yazan veya resmi veya karikatü-
rü yapan kimseye ve ilgili sorumlu yazı işleri müdü-
rüne aittir. Ancak suçlarındaki nitelik farklılığı dik-
kate alınarak sorumlu yazı işleri müdürüne yalnız
20 000 liradan 100 000 liraya kadar ağır para cezası
hükmolunur. Sorumlu yazı işleri müdürleri hakkın-
da bu bendin uygulanması ile ilgili olarak zaman aşı-
mı, mevkutelerle işlenen suçlara ilişkin mahkûmiyet
hükmünün kesinleşmesinden sonra işlemeye başlar.

2. Mevcutelerde müstear adla veya imzasız ya
da remizli imza ile yayımlanan yazı veya resim veya
karikatür sahiplerinin adlarını sorumlu müdür bil-
dirmek zorunda değildir. Sahibi belli olmayan yazı
veya resim veya karikatürden dolayı sorumluluk ya-
yım unsurunu gerçekleştiren sorumlu müdürü aittir.
Ancak, sorumlu müdür mevkutenin sahibi tarafından
rızasına aykırı olarak yayınlanan yazı veya resim ve-
ya karikatürden sorumlu değildir. Bu taktirde ceza
sorumluluğu yazı veya resim veya karikatürü yayın-
latana aittir.

3. Mevkute tanımına girmeyen basılmış eserler-
le işlenen suçlarda ceza sorumluluğu, suçu oluşturan
eserin yazarı, yazarı, çevireni veya çizenine, fail bel-
li olmadığı veya bu kimse aleyhine Türk mahkeme-
lerinde dava açılmadığı veya kendisinin bilgi veya
izni dışında yayımlandığı taktirde yayımlatana, yayın-
latan belli olmazsa basana, basan da belli olmadığı
taktirde satana ve dağıtana aittir.

MADDE 2. — 5680 sayılı Basın Kanununun
27 nci maddesi ile 9 . 3 . 1954 günlü ve 6337 sayılı
Kanunla değişik 36 ncı maddesinin 2, 3 ve 4 ncü
fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 3. — 5680 sayılı Basın Kanununa aşa-
ğıdaki geçici 4 ncü madde eklenmiştir.

(Ankara Milletvekili Altan Öymen ve 6 arkadaşının teklifi)

GEÇİCİ MADDE — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, sorumlu müdürlerin infazına başlanmış hürriyeti bağlayıcı cezaları para cezasına çevrilir, cezaları uygulanmakta olanlar salıverilerek hesaplanan para cezalarının tahsili yoluna gidilir.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin)

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, sorumlu müdürler hakkında 16 ncı maddenin 1 nci bendi yoluyla verilip kesinleşen hürriyeti bağlayıcı cezalarla infazına başlanmış hürriyeti bağlayıcı cezaların infazı durur. Bu kimseler hakkında bu kanunun 16 ncı maddesinin birinci bendi uyarınca para cezasına hükmolunur.

İnfazına başlanan hürriyeti bağlayıcı cezalar, 647 sayılı Cezaların İnfazı hakkındaki Kanun hükümlerine göre, verilecek olan para cezasından mahsup edilir. Çektirilen hürriyeti bağlayıcı cezalar için hiç bir tazminat talebinde bulunulamaz. Adli sicil kayıtları bu kanuna göre verilecek hükme göre düzeltilir.

MADDE 4. — Teklifin 2 nci maddesi, 4 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Teklifin 3 ncü maddesi, 5 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

